

Odpověď na dotaz:

Provázanost Úmluvy o potlačování obchodu s lidmi a využívání prostituce druhých osob s ostatními mezinárodněprávními nástroji – mohou ji nahradit?

Zpracoval:

Parlamentní institut

Mgr. Eva Tetourová

červenec 2014

Česká republika je od března roku 1958 (resp. od 1. 1. 1993) smluvní stranou *Úmluvy o potlačování obchodování s lidmi a využívání prostituce druhých osob* z roku 1949 (přijata v březnu roku 1950, vstup v platnost v červenci roku 1951) a jejího závěrečného protokolu (dále jen „Úmluva z roku 1949“). Tato Úmluva chápe prostituci jako něco, co je neslučitelné s důstojností a ctí lidské bytosti a co ohrožuje blaho jednotlivce, rodiny a celé společnosti. Smluvní státy jsou tak podle ní zavázány zaujmout tvrdý represivní postoj vůči všem osobám, které obstarávají, svádí nebo odvádí za účelem prostituce jinou osobu, a to i s jejím souhlasem. Trestně stíhány by podle Úmluvy měly být také všechny osoby, které provozují nevěstince či vědomě pronajímají nebo si najímají budovu nebo jiné místo za účelem prostituce druhých osob.

Vzhledem k období, ve kterém Úmluva vznikala, jsou jejími smluvními stranami z velké části bývalé socialistické státy nebo státy dříve označované jako rozvojové. Řada vyspělých evropských států a světových velmocí k této Úmluvě nikdy nepřistoupila (např. Irsko, Rakousko, Německo, Nizozemí, Švédsko, Švýcarsko, Velká Británie či Austrálie, Kanada nebo Spojené státy americké). Důvodem je především skutečnost, že Úmluva potírá nejen prostituci nucenou, ale i prostituci dobrovolnou („...a to i s jejím souhlasem“), která se v řadě těchto států naopak připouští prostřednictvím pravidel, která poskytování těchto služeb regulují s tím, že jsou potlačovány některé negativní jevy, které ji provázejí (Německo, Nizozemí, Rakousko a další). Pojetí

dobrovolné prostituce ze strany těchto států tak vychází z přístupu reglementačního, zatímco Úmluva vychází z principu striktně represivního k oběma formám prostituce.

Podíváme-li se na ostatní přijaté mezinárodněprávní dokumenty týkající se nějakým způsobem problematiky prostituce, zjistíme, že jejich obsah se týká spíše potírání nucené prostituce, resp. negativních jevů s prostitucí spojených, avšak prakticky žádný z nich se nevyjadřuje k prostituci dobrovolné.¹

V první řadě je třeba zmínit mezinárodněprávní dokumenty, které předcházely přijetí Úmluvy z roku 1949. Jedná se o *Mezinárodní ujednání o potírání obchodu s bílými otroky* z roku 1904, *Mezinárodní úmluvu o potlačení obchodu s děvčaty* z roku 1910, *Mezinárodní úmluvu o potírání obchodu s ženami a dětmi* z roku 1921 či *Mezinárodní úmluvu o potírání obchodu zletilými ženami* z roku 1933. Jak vyplývá z jejich názvů, tyto dokumenty byly zaměřeny na boj proti obchodování s lidmi. Úmluva z roku 1949 následně převzala z jejich obsahu to nejpodstatnější a svým vstupem v platnost je zcela nahradila.

Problematikou prostituce se pak zabývá také *Mezinárodní úmluva o odstranění všech forem diskriminace žen* z roku 1979, která ve svém čl. 6 stanoví smluvním státům povinnost přijmout veškerá příslušná opatření, včetně opatření legislativních, k potlačení všech forem obchodu se ženami a vykořisťování prostituce žen.

O prostituci ve vztahu k dětem se zmiňuje *Úmluva o právech dítěte* přijatá Valným shromážděním OSN v roce 1989 (vstup v platnost v září roku 1990). Jedná se o mezinárodní konvenci upravující občanská, politická, ekonomická, sociální a kulturní práva dětí, kterou doposud ratifikovalo 193 států. Česká republika je její smluvní stranou od února 1991 (resp. od 1. 1. 1993). Ve vztahu k prostituci jsou smluvní státy podle čl. 34 Úmluvy povinny zajistit dětem ochranu před všemi formami sexuálního vykořisťování a sexuálního zneužívání, což kromě jiného zahrnuje také využívání dětí k prostituci nebo k jiným nezákonným sexuálním praktikám za účelem finančního obohacení.

V souvislosti s cíli Úmluvy z roku 1949 je pak třeba zmínit také některé obecnější lidskoprávní mezinárodní smlouvy, které chrání práva osob provozujících prostituci (obecně). Jedná se například o *Všeobecnou deklaraci lidských práv* z roku 1948 (není právně závazná), dále pak o *Evropskou úmluvu o ochraně lidských práv a základních svobod* z roku 1950, *Deklaraci práv dítěte* z roku 1959 (není právně závazná), *Evropskou sociální chartu* z roku 1961, *Mezinárodní pakt o občanských a politických právech* z roku 1966, *Mezinárodní pakt o hospodářských, sociálních a*

¹ Jedná se o demonstrativní výčet smluv, které s prostitucí souvisejí nejužší.

kulturních právech z roku 1966 či Úmluvu proti mučení a jinému krutému, nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání z roku 1984 a Evropskou úmluvu o zabránění mučení a nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání z roku 1987. Lze říci, že všechny tyto dokumenty v některé ze svých částí sledují obdobné cíle, jako Úmluva z roku 1949, tedy ochranu práv žen a dětí, prosazování rovnoprávnosti či zabránění mučení a nelidskému a ponižujícímu zacházení.

Co se týče regulace prostituce z pohledu Evropské unie, také zde dospíváme k závěru, že legislativa přijímaná na unijní úrovni se zaměřuje na prostituci nucenou, resp. na negativní jevy, které s prostitucí souvisejí, ale nijak nereguluje prostituci dobrovolnou.² To ostatně dokládá také výčet evropských států zmíněných v úvodu této práce, který je projevem odlišných přístupů členských států k jevu prostituce vzhledem k tomu, že tyto státy zastávají přístup reglementační, zatímco jiné zastávají přístup aboliční (mezi nimi i ČR) či dokonce represivní (příp. jejich kombinaci). Jednotná regulace prostituce na úrovni Evropské unie tak v tomto případě nepřipadá v úvahu, ať už z důvodů politických, ekonomických, společenských či jiných.

Vrátíme-li se k otázce položené v úvodu práce, lze na základě výše uvedeného shrnout, že závazky obsažené v Úmluvě z roku 1949 týkající se potírání nucené prostituce, resp. negativních jevů s prostitucí souvisejících, lze více či méně nalézt i v jiných mezinárodněprávních dokumentech, kterými je Česká republika vázána, stejně tak jako v právu Evropské unie. Co se však týče prostituce dobrovolné, Úmluva z roku 1949 trvá na striktně represivním přístupu k provozování prostituce a zcela tak zapovídá její regulaci, která je ve své podstatě vyjádřením jejího respektování. Čl. 6 Úmluvy výslovně uvádí, že se smluvní státy zavazují „*ke změně či zrušení každého platného zákona, nařízení nebo administrativního postupu (resp. k nepřijetí takové právní úpravy), podle nichž všechny osoby, které provozují prostituci, jsou nuceny podrobit se speciální registraci nebo podléhají speciálnímu dozoru nebo ohlašovací povinnosti*“. Pokud by tedy Česká republika chtěla přistoupit k regulaci prostituce, znamenalo by to její přeorientování z přístupu aboličního k přístupu reglementačnímu, který však ze zřejmých důvodů není slučitelný se závazky vyplývajícími pro ni z Úmluvy z roku 1949. Úmluvu je z tohoto pohledu proto nutné nejprve vypovědět.

Odhlédneme-li však od obsahu Úmluvy z roku 1949 k jejím cílům, resp. k důvodům, které smluvní státy vedly k jejímu přijetí, lze konstatovat, že cíle, které Úmluva sleduje, tedy ochranu lidské

² Viz např. *Směrnici Evropského parlamentu a Rady 2011/36/EU o prevenci obchodování s lidmi, boji proti němu a ochraně obětí, kterou se nahrazuje rámcové rozhodnutí Rady 2002/629/SVV a Směrnici Evropského parlamentu a Rady 2011/92/EU o boji proti pohlavnímu zneužívání a pohlavnímu vykořisťování dětí a proti dětské pornografii, kterou se nahrazuje rámcové rozhodnutí Rady 2004/68/SVV.*

důstojnosti, prosazování rovnoprávnosti žen atd., jsou v současné době naplňovány již některými jinými mezinárodními či evropskými právními předpisy, kterými je Česká republika vázána. V tomto ohledu by tedy vypovězení Úmluvy pro Českou republiku nepředstavovalo problém.